

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI
PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIIY-SIYOSIY
FANLAR FAKULTETI

Ro'yxatga olindi:

№ 57-60220500

2024yil "18" 07

"TASDIQLAYMAN"

Sani 01.07.2024

Rektor

2024 yil 18.07

"FALSAFA TARIXI"

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	220 000 - Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta'lim yo'nalishi:	60220500- Falsafa mutaxassisligi uchun

Fan/modul kodi		Oquv yillari	Semestr	ECTS – Kreditlar	
FT 1120 FT 1220 FT 1320 FT 1420 FT 1520 FT 1620				32	
Fan/modul turi		Ta’lim tili-		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy		O'zbek		4 soat	
1.	Fan nomi	Auditoria mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta’lim (soat)	Jami:
	Falsafa tarixi	1-semestr- 78		120	180
	Falsafa tarixi	2-semestr-78		102	180
	Falsafa tarixi	3-semestr-90		120	210
	Falsafa tarixi	4-semestr-52		68	120
	Falsafa tarixi	5-semestr-78		42	120
	Falsafa tarixi	6-semestr-64		86	150
	Jami	440		520	960

II Fanning maqsadi (FM)	
FM1	Fanni o'qitishdan maqsad- fanni o'qitishdan maqsad talabalarni falsafiy fikrning paydo bo'lishi va rivojlanish tendensiyalari, falsafiy oqimlar va maktablarning ijtimoiy hayotdagi o'rni, dunyoqarashning falsafiy tarixiy asoslari bilan tanishtirishdan hamda shu orqali ularning ongiga falsafiy qadriyatlar va milliy g'oya mazmunini singdirishdan iborat.
	Fanning vazihasi "Falsafa tarixi" fani talaba yoshlarning falsafiy dunyoqarashini boyitish, xususan ularga milliy va umuminsoniy falsafiy qadriyatlarni o'zlashtirishga yordam beradi hamda fanning nazariy xulosalaridan jamiyatimizda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish yo'lida olib borilayotgan ishlarda foydalanishdan iboratdir.

Fan mazmuni	
II. Auditoria mashg'ulotlari	
II.1. Fanning mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
1-semestr	
1. QADIMGI DUNYO FALSAFASI	
Falsafa tarixi va mazmuni	
Falsafaning paydo bo'lishi, uning o'ziga xosligi. Falsafaning predmeti	
Falsafaning rivojlanishi, ularning falsafiy fikr rivoji	

M2	davomida o'zgarib borishi. Falsafa tarixini o'rganish falsafaning ijtimoiy ong shakllari o'rtasidagi o'rni aniqlash va uning jamiyat moddiy hayotining ijtimoiy amaliyotga bog'liqligi nisbiy mustaqilligi, shuningdek, o'zining ichki taraqqiyotida ichki mantiqqa ega ekanligi. Falsafiy fikrning rivoji jarayonida turli xil ta'limotlar, oqimlar, konsepsiyalarning vujudga kelishi, ularda o'z davri xususiyatlarining aks etishi hamda barcha davrlar uchun umumiy bo'lgan o'zak falsafiy masalalarning mavjudligi. Falsafiy fikrlar rivojida vorisiylik. Falsafiy qadriyatlarining milliy va umumbashariy jihatlari. Falsafiy-tarixiy jarayonning yaxlitligi va tizimliliigi. Falsafa tarixini o'rganishga turli xil yondashishlar. Falsafiy fikr rivojini davriylashtirish masalasi. Falsafiy ta'limotlarni qiyosiy tahlil asosida o'rganish milliy g'oyaning falsafiy-tarixiy asoslarini chuqur anglash vositasi ekanligi.
	Qadimgi Sharqda falsafaning vujudga kelishi Qadimgi Misr va Bobilda dunyo haqida dastlabki ilmiy tasavvurlar va ilk falsafaning paydo bo'lishi Misr va Bobil ko'hna sivilizatsiyalarining paydo bo'lishi, ulardagi ma'naviy ravnaq. Ilk dunyoqarashning shakllanishi, uning sotsioantropomorfik va sinkretik tabiati, unda badiiy, mifologik, diniy va ilmiy tasavvurlarning o'zaro munosabati. Old falsafaning sotsioantropomorfik dunyoqarash, ilmiy bilim kurtaklari va u bilan bog'liq mantiqiy tafakkurning zidiyatli birligi sifatida vujudga kelishi. Dunyoviy ilm kurtaklarining vujudga kelishi, uning borliq va inson to'g'risidagi tasavvurlarning paydo bo'lishidagi ahamiyati. "Arifist qo'shig'i"ning yaratilishi, unda hayot va oxirat masalalarining qo'yilishi. Qadimgi Misr mifologiyasi, undagi old falsafa elementlari. Shumer mifologiyasi, uning dunyoqarash mazmuni. Akkad-Bobil mifologiyasidagi old falsafa elementlari. Gilgamesh eposi, unda hayot va o'lim masalasining muhokama etilishi. Qadimgi Misr va Bobildagi ilmiy bilim kurtaklari va mifologiyaning Qadimgi grek falsafasining shakllanishiga ta'siri.
	Qadimgi Hindistonda falsafiy fikrlarning yuzaga kelishi. Qadimgi hind jamiyati iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy hayotining xususiyatlari, ularning Hindistonda old falsafa va falsafaning shakllanishiga ta'siri. Hind falsafasining G'arb falsafasidan farqli jihatlari. Vedalar, ularda badiiy-mifologik dunyoqarashning ifodalanishi. Vedalarga munosabat: astika va nastika. Vedalar eng qadimgi ariylik ifodasidir. Upanishadlardagi old falsafa, uning asosiy tushunchalari: braxman, atman, karma, sansara moksha va boshqalar. Upanishadlar veda dunyoqarashining tanqidiy jihatidan idrok etilishidir. Tug'ilish va o'limning adabiy "almashinuvi" g'oyasi upanishadlarning markaziy mavzui sifatida. Hind falsafasida Reinkarnatsiya to'g'risidagi ta'limot va uning G'arbdagi talqinlari. Nitsshening Hind falsafasi to'g'risidagi fikrlari. Braxmanizmning shakllanishi va mohiyati. Hind tafakkurida epik davr. Maxobxarot, uning falsafiy-mifologik mazmuni. Buddizm diniy-falsafiy ta'limot sifatida. Budda ta'limotining "to'rtta yaxshi haqiqat" deb nomlangan asosiy qoidalari. Buddizm "o'zlik" masalasi. Jaynizm, undagi atomistik qarashlar. Qadimgi hind falsafiy maktablarining vujudga kelishi. Chorvoq falsafiy ta'limoti. Sankhya, undagi praktiki (materiya) va purusha (ruh) dualizmi. Yoga va yoginlar. "Bxagavadgita"dagi yogin obrazi. Haqiqiy tushunish, xohish va norozilik (nafrat) bilan malollikka uchramagan hatti-harakatlar uchun asos hisoblanadi g'oyasi "Bxagavadgita"ning fundamental g'oyasi ekanligi. Vaysheshika, unda borliq va noborliq masalalarining qo'yilishi. Nyayada bilish masalalari. Mimansa va vedanta

	ta'limotlari. Qadimgi hind falsafasining falsafiy fikr rivojida tutgan o'rni.
M4	Qadimgi Xitoyda falsafaning vujudga kelishi Qadimgi Xitoyda diniy-mifologik qarashlar, old falsafa shakllanishining ijtimoiy-tarixiy shart-sharoitlari. "In-yan" maktabi, undagi naturfalsafiy g'oyalari. Qadimgi Xitoy mumtoz falsafasi. Konfutsiy ta'limoti, unda antropologik, ijtimoiy va axloqiy masalalarning ustuvorligi, uning bugungi kunda yoshlarni umuminsoniy ahloqiy qadriyatlar ruhida tarbiyalashdagi ahamiyati. Konfutsiy falsafasida inson, insonparvarlik va rahimdillik g'oyalari. Konfutsiy falsafasida "yaxshi hayot" tushunchasi. Moistlar ta'limoti. Ismlar maktabi (min szya). Xitoy amaliy falsafasining sentensiyalar, hikmatli gaplar va qisqacha tarixlar shaklida ifodalanish uslubi. Daosizm, unda borliq va noborliq masalalarining muhokama etilishi. Daoning borliqning mavjudligi, barcha mavjud narsalarning negizi hisoblanadigan mahum boshlang'ich qudrat kabi tag'dim etilishi uning izohi sifatida. Legizmda jamiyat, boshqaruv, qonunchilik masalalarining qo'yilishi va hal etilishi.
M5	Qadimgi Yunonistonda falsafiy fikrlar. Ilk falsafa va naturfalsafaning shakllanishi Ulin madaniyati, uning diniy-mifologik qarashlarda ifodalanishi. Gomer mifologiyasi va kosmologiyasi. "Iliada" va "Odissey" eposlari sotsioantropomorfik dunyoqarash namunalari sifatida. Gesiod, uning besh avlod konsepsiyasi. Ordeizm, uning falsafiy fikrlarining vujudga kelishdagi roli. Ferekid ijodi. Orfika, unga oid falsafiy fikrlar. "Yetti dunishmand", uning falsafiy qarashini qaror topishiga ta'siri. Yunonistonda polislar(shahar-davlatlar)ning vujudga kelishi, ularning falsafiy va siyosiy hayotida paydo bo'lishidagi roli. Ilk grek falsafasining xarakteristik xususligi va kosmosentrik mohiyati. Substansiya g'oyasining vujudga kelishi. Ilk falsafa Ilk maktabi falsafiy ta'limoti Kichik Xitoyning g'arbiy qirg'og'idagi Ioniya tumanida yuzaga kelgan barcha falsafiy ta'limotlari Ioniya falsafasi deb atalishi. Bu ta'limot dastlabki falsafiy moddiyunchilik ta'limoti sifatida VII va VI asrlar o'rtasida Melet shahrida yuzaga kelgan. Ioniya falsafasining yirik namoyondalari F.Fales, Anaksimandr, Anaksimenes, Ksenofan, Pifagor, Anaksagor, Fales va Anaksimenlarning o'sha davrdagi mavjud tuzumning progressiv tabaqa namoyondalari sifatida g'ayriilmiy qarashlarga qarshi kurash olib borganligi. Fales (er.avv. 625-547 y.) qadimgi yunon olimi va faylasufi sifatida. Falesning tabiatning, jism va hodisalarning suvdan paydo bo'lganligi g'oyasi. Fales birinchi bo'lib, olamning moddiy birligini va bu moddiylik birlik doimo o'zgarishda ekanligini e'tirof etganligi. Falesning mifologik dunyoqarashni falsafiy dunyoqarashga aylantirganligining xususiyatlari. Falesning osmon jismlari harakati haqidagi falsafiy qarashlari. Anaksimandr (er.avv. 610-546 y.)ning apeyronni borliq substansiyasi sifatida asoslashi. Uning kosmogoniyasi va esxatologiyasi. Anaksimandr hayotning kelib chiqishi va inson haqida. Anaksimandrning olamning cheksizligi o'zaro harakatlar natijasi ekanligi haqidagi qarashlar. Uning dunyoviy borliq abadiy o'zgarishda bo'ladi g'oyasining mazmun-mohiyati. Anaksimenes (er.avv. 588-525 y.) dunyoqarashi. Havo-borliq substansiyasi. Anaksimenes kosmogoniyasi va kosmologiyasi hamda jon haqidagi qarashlari. Anaksimenesning harakatning abadiyligi haqidagi fikrlari. Anaksimenesning sudolarni mutlaqo inkor etmasligi va uning boshva antik yunon faylasuflari singari materiyaning ilohiylashgani to'g'risidagi fikrlari. Anaksimenes pantizmi.
M6	

M7	Geraklit falsafasi Geraklit (er.avv. 544-480 y.) dunyoqarashi. "Tabiat haqida" asari, unda borliq masalasining qo'yilishi. Uning Qadimgi Yunonistonda falsafani rivojlantirishda tutgan tarixiy o'rni va ahamiyati shundaki, u o'zidan avval o'tgan faylasuflar Fales, Anaksimandr va Anaksimenlardan farqli ularoq dialektika masalalarini ishlab chiqqan edi. Geraklitning olovni olam substaksiyasi sifatida asoslashi. Logos tushunchasining talqini. Tabiiy zaruriyat g'oyasining asoslanishi. Kosmogoniyasi, borliqning umumiy oquvchanligi, o'zgaruvchanligi haqidagi fikr-mulohazalari. Geraklit dialektikasi. Inson ruhiyati va bilish to'g'risidagi ta'limoti. Ijtimoiy-siyosiy va axloqiy qarashlari.
M8	Italiya falsafasi. Pifagorchilar falsafiy ta'limoti Pifagor(er.avv 580-500 yillar)ning, hayoti va ijodiy faoliyati. Pifagorchilar ittifoqining yuzaga kelishi. Pifagorchilarning turmush tarzi. Pifagorning sonni dunyo tuzilmasi asosi sifatida talqin qilishi. Ilk pifagorchilarning diniy-axloqiy qarashlari. Pifagorchilarning tibbiy ta'limoti. Alkemeon dunyoqarashi. Qarama-qarshiliklar haqida. Filolay (er.avv V asr-IV asr ikkinchi yarim) va Arxit (er.av. IV asr)-pifagorchilar namoyondalari.
M9	Eley falsafiy maktabi Ksenofan (er.avv. 565-473 yillar)ning, hayoti va ijodiy faoliyati. Uning tomonidan ioniya natur falsafasining o'zgartirilishi. Ksenofan panteizmi. Aptropomorfizm, politeistik mifologiya va dinni tanqid qilishi. Ksenofan ta'limotidagi ziddiyatlar. Parmenid (er.avv. 540-515 y.)- eley falsafiy maktabining yirik vakili. «Tabiat haqida» asari, unda «Shubhali yo'lni» «Haqiqat yo'liga» qarama-qarshi qo'yilishi. Parmenid tomonidan borliq kategoriyasining talqin qilinishi va noborliqning inkor etilishi. Parmenidning bilish nazariyasi. Zenonning borliq, fazo,vaqt va harakat to'g'risidagi qarashlari. Zenon aporiyalari. "Zenon-dialektika ixtirochisi" (Aristotel).
M10	Empedokl falsafasi Empedokl (er.av. 490-430 yillar) borliqning ildizlari to'g'risida. Uning kosmologiyasi. Muhabbat va yovuzlikning tabiiy jarayonlarni harakatga keltiruvchi kuchlar ekanligi to'g'risida. Organik dunyodagi maqsadga muvofiqlikni tushuntirishi. Jon va bilish to'g'risidagi qarashlari.
M11	Anaksagor falsafasiAnaksagor (500-428 er.av.) ning hayoti va asarlari. Uning materiya haqidagi ta'limoti. «Urug'lar» (gomomeriyalar), ularning bo'linishi, sifatga egaligi va jismlarning yuzaga kelishida asos bo'lishi to'g'risidagi fikrlari. Birlik va ko'plik, qismning butunga o'xshashligi masalasi. "Barchada barcha narsalar bor" tezi. Nus(aql)ning dunyoni harakatlantiruvchi kuch sifatida talqin etilishi. Materiyaning yo'q bo'lib ketmasligi, Hayotning abadiyligi to'g'risida. Jon haqidagi mulohazalari. Anaksagorning gnoseologik ta'limoti.
M12	Sofistika Sofistika- er.avv.V asrning ikkinchi yarmi- IV asrning boshlarida yuzaga kelgan ratsional oqim. Quldorlik demokratiyasining yutuqlari va fuqorolarning gumanitar ta'limga ehtiyojlarining oshishi. Pullik ta'limning vujudga kelishi. «Sofist» degan atamaning paydo bo'lishi. Sofistlar katta guruhi. Protagor (er.avv.480-410y.) dunyoqarashi. Sofistlar kichik guruhining qarashlari Zamondoshlari tomonidan sofistika berilgan baho.
M13	Sokrat falsafasi Sokrat (er.avv.470 469-399 y)ning hayoti va ijodi. Sokrat qarashlari haqida manbalar, ma'lumotlar. Sokrat falsafasining antropologik mohiyati. Naturfalsafani inkor etishi va falsafani hayot tarzi ma'nosida tushunishi. Sokratning bilish va bilim to'g'risidagi qarashlari. Haqiqatga erishish to'g'risidagi fikrlari. Dialektika - Sokrat falsafasining buyuk yutug'i. Mayevtika metodining mohiyati. Sokratning axloq haqidagi doktrinasini. Sokratichilar maktablari: Megar maktabi, Elido-eritrik maktabi, Kiniklar maktabi, Kiren maktabi.

M14	Mumtoz yunon falsafasi. Levkipp-Demokritning atomistik ta'limoti Levkipp (er.av. 500-440 yillar) - atomistik ta'limotning asoschisi. Levkipp ta'limotida Ioniya falsafasi va Parmenidning borliq haqidagi ta'limotlarining rivojlantirilishi. Borliq va noborliq, atomlar va bo'shliq tushunchalari. Demokrit (er.av. 460-370 yillar), uning hayoti, ijodi va Sharq mamlakatlarga qilgan sayohati. Demokritning asosiy asarlari. Uning tomonidan atomistik prinsipning rivojlantirilishi. Atomlarning xossalari haqida. Atom va bo'shliqning mavjudligini isbotlashi. Atomizm - tabiat hodisalarini universal tarzda tushuntirish turi. Materiya va harakatning abadiyligi to'g'risidagi demokrit mulohazalari. Demokritning bilish haqidagi fikr-mulohazalari. Axloqiy va siyosiy qarashlari.
M15	Platon falsafasi Platon biografiyasining asosiy qirralari. Uning asarlari. Platon falsafasining nazariy manbalari. G'oyalar haqidagi ta'limoti. "G'oyalar dunyosi" strukturalari. G'oyalarning o'zaro va jismlar bilan aloqadorligi masalasi. Kosmogoniya va kosmologiyasi. Platon dialektikasi. Bilish nazariyasi. Mantiqa oid qarashlari. Inson va jamiyat to'g'risidagi qarashlari. Jon va tana munosabati haqida. Davlatning strukturalari va shakllari masalalarini tadqiq etishi. Axloqiy va yestetik qarashlari. Platon ta'limotining O'rta asr Sharq falsafasiga ta'siri.
M16	Aristotel falsafasi Aristotel (er.avv. 384-322 y)ning hayoti va asarlari. Platon Akademiyasidagi davri. Aristotel asos solgan Likey maktabi va undagi ilmiy-falsafiy faoliyati. Platonning «g'oyalar dunyosi» ta'limotiga qarshi chiqishi va unga to'rta e'tirozi. Substansiya, materiya va shakl to'g'risidagi qarashlari. Aristotel to'rta boshlang'ich asos (sabab) to'g'risida. Teologik qarashlari. Dastlabki harakatlaniruvchi kuch tushunchasi. Fazo, vaqt va harakat to'g'risidagi mulohazalari. Aristotel olamning tuzilish haqida. Atomizmga munosabati. Geotsentrik nazariyasining mohiyati. Aristotel borliqdagi abadiyat, zaruriyat va tasodif to'g'risida. Ruhiyat va bilish to'g'risidagi qarashlari. Ilmiy bilishning xususiyatlari to'g'risida. Aristotel mantig'i va uning falsafiy tizimidagi o'rni. Fanlar tasnifi: «Birinchii falsafa» va boshqa nazariy fanlar, amaliy va ijodiy fanlar munosabati. Aristotelning axloqiy fazilatlar va komil inson haqidagi qarashlari, ularning hozirgi paytdagi ahamiyati. Jamiyat va davlat to'g'risidagi ta'limoti, uning qadr-qimmatlari. Aristotelning estetik qarashlari. Aristotel merosining falsafiy fikr rivojiga ta'siri. Aristotel va Sharq peripatetizmi.
M17	Ellin-Rumo davrida antik falsafa. Epikureizm Ellinizm davrida O'rta Yer dengizi xalqlari hayotida ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy o'zgarishlar. Aleksandriya, Pergem va boshqa yangi madaniyat markazlarining paydo bo'lishi. Sharqiy O'rta Yer dengizi xalqlarining ellinizm davrida ma'naviy madaniyati rivojida yangi holatlarning yuzaga kelishi: diniy sinkretizm, individuallik, kosmopolitizm, ijtimoiy manfaatlarining so'nishi, pessimizm. Epikur (341-270y) hayoti va asarlari. Uning Afinada falsafiy maktabni tashkil etishi («Epikur bog'i»). Epikur falsafaning vazifasi va uning asosiy qismlari haqida. Epikur tomonidan atomistik ta'limotning rivojlantirilishi. Zaruriyat va tasodifiyat, sababiyat va erkinlik muammosining qo'yilishi. Epikurning bilish nazariyasi. Individualizm-Epikur etikasining asosi Lukretsiy Kar, uning atomizmi, borliq to'g'risidagi qarashlari. Epikur va epikurchilarning ijtimoiy qarashlari. Skeptitsizm. Skeptitsizmning shakllanishi va asosiy g'oyalari. Pirron-skeptitsizmning asoschisi. Uning baxt tushunchasini talqin qilishi va baxt-saodatga erishish yo'llarini aniqlashi. Timon-pirronizm targ'ibotchisi, uning ishonchli bilim asoslari to'g'risidagi qarashlari. Skeptitsizmning "Yangi Akademiya"da rivojlanishi. Enesidem dunyoqarashi. Arkesilay va Karneadlarning bilish masalalarini talqin etishi. Sekst Empirikning skeptitsizmi rivojlantirishi.

	Skeptitsizm harakat, tug'ilish, o'lim tushunchalari talqini. Stoitsizm. Grek stoitsizmning shakllanishi, unda ontologiya va kosmologiya masalalarining muhokama etilishi. Grek stoiklarining bilish nazariyasi va mantig'i. Taqdir, yovuzlik va erkinlik masalalarining qo'yilishi. Axloq masalalarining tadqiq etilishi. Rim stoitsizmining o'ziga xosligi. Panetsiy ijodi. Poseydon dunyoqarashi. Seneka ijodi. Rim eklektizmi. Sitseron, Mark Avreliy qarashlari. Neoplatonizm. Neoplatonizmning shakllanishi, asosiy maktablari. Plotin(203-270 y)ning xayoti va faoliyati, asarlari. Borliq haqidagi ta'limoti. Birlik va ko'plik dialektikasi. Plotin olamning kelib chiqishi haqida Bilish to'g'risidagi qarashlari. Jon va tana, ularning munosabati to'g'risidagi mulohazalari. Porfiri, uning mantiqiy qarashlari. Yamvlix (280-330 y) ijodi. Prokl Afina maktabining asoschisi va neoplatonizmning sistemalashtiruvchisi. Dunyoviy jarayonning triadalik ritmi haqidagi ta'limoti. Yustinian tomonidan Afina maktabining yopilishi, formal ravishda Antik falsafaning tugallanishi.
	II-semestr
M1	2-bo'lim. O'RTA ASR G'ARB FALSAFASI O'rta asr G'arb falsafasining predmeti, ijtimoiy-g'oyaviy manbalari va xususiyatlari Xristian dinining aqidalari, ularning O'rta asr G'arb falsafaning shakllanishiga ta'siri. O'rta asr G'arb falsafasining teotsentrik mohiyati, uning rivojining asosiy bosqichlari. O'rta asr xristianligining apologetika va patristika davri. Avgustin ta'limoti Apologetikaning ko'zga ko'ringan vakillari Yustin Tatian, Tertullian, Aleksandriya maktabining vakillari Kliment, Origenlarning xristianlikni himoya qilishdagi harakatlari. Patristika davrining xususiyatlari, patristikaning yirik vakili Avreliy Avgustinning merosi. Ontologik, gneseologik ta'limotlari, tarix falsafasi. Sxolastika. Realizm va nominalizm o'rta asrdagi baxs. Realizmning keskin o'ta va mo'tadil oqimlari. Ansclm Kenterberyskiyning sxolastik realizmi. Xudo konsepsiyasi. Per Abelyar va uning cherkov va ortodoks sxolastikaga qarshi kurashi. Nominalizm individual shaxsga e'tibor, inson xatti-harakati va iroda erkinligi. Aqlning e'tiqodga nisbatan ustunligi.
M2	XIII asrda Yevropada sxolastika va falsafiy fikrlar rivoji Foma Akvinskiy tomonidan Aristotel ta'limotining xristian ilohiyotchiligi ruhida talqin qilinishining tanqidi. XIII asrda Yevropada ilm-ma'rifatning rivoji. Universitetlarning tashkil etilishi. Sxolastikaning inqirozi. Nominalizmning rivoji. R.Bekon, D.Skott va U.Okkam qarashlari.
M3	Uyg'onish davri falsafasining shakllanishi va mohiyati Uyg'onish davri falsafasining xususiyatlari. XIV asrning ikkinchi yarmi va XVI asrgacha Yevropa mamlakatlarida ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy ma'naviy o'zgarishlar. Uyg'onish davri falsafasining antropotsentrik va gumanistik mohiyati hamda asosiy yo'nalishlari. Kuzanskiy tabiiy-ilmiy qarashlaridagi geliotsentrik g'oyalarning mohiyati. Kuzanskiyning panteistik ontologiyasi. Bilish haqidagi ta'limoti. Mantiqiy qiyoslash va tafovutlash to'g'risidagi fikrlari. Florensiyadagi neoplatoniklar falsafasi. G'arb uyg'onish davrida san'ati, unda insonning ulug'lanishi. Leonardo da Vinchi ijodi, uning bugungi kunda yoshlarda estetik didni yuksaltirishdagi ahamiyat

M4	Uyg'onish davri kosmologiyasi N. Kopernik geliotsentrik ta'limotining mohiyati va dunyoqarash ahamiyati N. Kopernikning geliotsentrik ta'limotning asosiy ilmiy tamoyillari. Hissiy va aqliy bilishning birligi masalasi. Kopernik ta'limotining cherkov tomonidan ta'qib qilinishi sabablari. J. Bruno falsafiy qarashlari J. Brunoning hayoti va ilmiy merosi. Bruno dunyoqarashida koinotning cheksizligi va olamning sanoqsizligi to'g'risidagi g'oyalar. Materiya va shakl munosabatlari haqida. G.Galileyning tabiiy-ilmiy va falsafiy qarashlari Galileyning hayoti va ilmiy merosi. Galileyning ontologik qarashlarida dialektik g'oyalar. Galiley-ilmiy bilish erkinligining tarafdori.
M5	Uyg'onish davrida sotsiologik ta'limotlarning rivojlanishi Uyg'onish davrining sotsiologik ta'limotlari. Insonning tabiiy huquqlari haqidagi g'oyalarning vujudga kelishi. Nikkolo Makiavelli-yagona markazlashgan dunyoviy hokimiyat tarafdori. T.Morning jamiyat haqidagi g'oyalari.Yangi jamiyatda axloqiylik masalasining qo'yilishi. T. Kampanellaning «Quyosh shahri» asari. Ilk utopik sotsializm g'oyalarining sotsiologik ta'limotlar rivojida tutgan o'rni.
M6	Yangi davr falsafasi XVII asr ilmiy inqilobi va uning falsafiy fikr rivojiga ta'siri Yangi davr G'arbiy Yevropa falsafasining shakllanish shart-sharoitlari. Yirik sanoat ishlab chiqarishining vujudga kelishi, uning fan taraqqiyotiga ko'rsatgan ta'siri. Klassik falsafaning shakllanishi. Falsafada ilmiy bilish metodologiyasi masalalarining tadqiq etilishi..
M7	Frensis Bekon falsafasi F.Bekon (1561-1626) ning bilish haqidagi ta'limoti, bilishda uslubning ahamiyati. Bekon induktiv uslubining ahamiyati. Bekon falsafasining ildizlari va ta'siri. Bekonning inson aqli xatolari haqidagi ta'limoti.
M8	Rene Dikart metafizikasi R.Dikart (1596-1650) falsafiy fikrlar rivojida qo'shgan hissasi. Dikartning dualistic qarashlari. Bilish ta'limotida shubha prinsipi. Dikart falsafasining ildizlari va ta'siri. Inson tafakkurida mavjud bo'lgan g'oyalar haqida. Dikartning borliq va bilish falsafasi. Dikartning kosmologik ta'limoti.
M9	Tomas Gobbs falsafasi T.Gobbs (1588-1679) falsafasining ildizlari va ta'siri. T.Gobbs materializmning mexanik konsepsiyasiga asos solishi. T.Gobbsning "Leviafan" asarida davlat to'g'risidagi qarashlari.
M10	Benedikt Spinoza panteizmi B.Spinoza (1632-1677) falsafasining ildizlari va ta'siri. Spinozaning borliq va bilish haqidagi ta'limoti. Bilish bosqichlari.
M11	Jon Lokk falsafasi J.Lokk (1632-1704) falsafasining ildizlari va ta'siri. Bilim hissiyot dunyosi bilan chambarchas bog'liqligi to'g'risidagi g'oyalari. Lokk: ijtimoiy qonunlar. Lokk: bilish turlari.
M12	Gotfrid Leybnis monadologiyasi G.Leybnis (1671-1716) falsafasining ildizlari va ta'siri. Leybnisning monadalar haqidagi ta'limoti. Leybnisning mantiq ilmiga qo'shgan hissasi.
M13	XVIII asr ingliz falsafasi. Jon Tolandning hurfiylik g'oyalari XVII asrning ikkinchi yarmi XVIII asr birinchi yarmida Angliyada ijtimoiy-siyosiy holat. XVIII asrda Angliyada ma'rifatchilik falsafasining rivoji. Jon Toland falsafasi. Tolandning panteistik qarashlari. Toland ijodida xurfiylik g'oyalari.
M14	Angliyada ijtimoiy-axloqiy ta'limotlar rivoji Angliyada axloqiy ta'limotlarning o'ziga xos rivoji. A.Sheftsberi va

	Xatchesonningning axloqiy qarashlari. B.Mandevilning axloqiy ta'limoti. David Gartlining falsafiy qarashlari rivoji. Antoni Kollinzning falsafiy qarashlari. Jozef Pristlining falsafiy fikrlari rivoji.
M15	Jorj Berkli falsafasi XVII-XVIII asr ingliz ziyolilarining falsafa va dinga munosabati. Jorj Berklining falsafiy ta'limotining asosiy tamoyillari. Uning materiya va ob'ektiv olam haqidagi ta'limoti. J.Berklining dinga munosabati. J.Berklining falsafa tarixidagi o'rni va roli.
M16	Devid Yum falsafiy ta'limoti David Yum falsafasining ijtimoiy-siyosiy ildizi. D.Yumning ontologik qarashlari. D.Yumning gnoseologik qarashlari. Uning «Insonni bilish haqidagi tadqiqoti» asarida falsafiy masalalarning tahlili. O'xshashlik assotsiatsiyalari. Makon va zamon assotsiatsiyalari. Sababiyat assotsiatsiyalari.
M17	XVIII asr fransuz ma'rifatchiligi XVIII asr fransuz ma'rifatchiligining o'ziga hos xususiyatlari va rivoji. Ularning dinga munosabatlari. Volterning falsafiy ta'limoti. Uning ijtimoiy-siyosiy qarashlari.
M18	Sharl Monteske (1689-1755) falsafasi. Sharl Monteskening ma'rifatchilik g'oyalarining shakllanishi. Sh.Monteskening dinga munosabati. Monteskening jamiyatga nisbatan geografik determinizmi.
M19	Jan Jak Russo (1712-1778) falsafasi. J.J.Russo – Fransiyaning siyosiy mafkurachisi. Russoning «Insonlar o'rtasida tengsizlikning kelib chiqishi va asoslari to'g'risida mulohazalar» asarida falsafiy va ijtimoiy muammolar. Uning ijtimoiy-siyosiy qarashlari. J.J.Russo davlatning kelib chiqishi haqida. Uning dinga munosabati. J.J.Russoning Pedagogic qarashlari.
III –semestr	
M 1	XVIII asr fransuz qomushunoslarining falsafiy qarashlari (1-ma'ruza) XVIII asr Fransuz falsafasining falsafa tarixidagi o'rni. Lametrining tabiiy-ilmiy qarashlari. Uning falsafiy qarashlari. Borliq haqidagi ta'limoti. Lametrining gnoseologik qarashlari. Uning axloq haqidagi fikrlari. Lametrining ijtimoiy qarashlari. Eten Kondelyakning hayoti va faoliyati. E.Kondilyak bilish nazariyasi va sistemalar muammosiga munosabati. E.Kondilyakning ijtimoiy-falsafiy, tarix va siyosiy qarashlari. Deni Didroning hayoti, ijodi va asarlari. Didroning falsafiy qarashlari. Didroning bilish nazariyasi. Uning ijtimoiy-siyosiy qarashlari. Didroning dinga bo'lgan munosabati. XVIII asr fransuz qomushunoslarining falsafiy qarashlari (2-ma'ruza) P.Golbaxning xayoti, ijodi va asarlari. Uning tabiatshunoslikka munosabati. Materiya va harakat birligi haqida. Golbaxning bilish nazariyasi. Uning fatalistik determinizmi. Dinga bo'lgan munosabati. Ijtimoiy-siyosiy qarashlari. Konstitutsion monarxiya Golbaxning siyosiy ideali ekanligi. Gelvetitsiy hayoti. Ijodi va asarlari. Gelvetitsiy falsafasida materiya va harakat. Gelvetitsiyning bilish nazariyasi. Gelvetitsiyning jamiyat haqidagi qarashlari. Gelvetitsiyning dinga bo'lgan munosabati.
M2	XVIII asr oxiri va xix asr boshida nemis falsafasi. 4 soat Immanuil Kant Nemis falsafasi rivojining bosqichlari. XVIII asr ikkinchi yarmi XIX asrning birinchi yarmida yuzaga kelgan nemis falsafasining ijtimoiy-siyosiy va g'oyaviy

	ildizlari. XVIII asrning ikkinchi yarmi va XIX asrning birinchi yarmida nemis falsafasi rivojiga tabiiy-ilmiy va diniy ta'limotlarning ta'siri. Kantning hayoti, ijodi va asarlari. Kant dunyoqarashining evolyutsiyasi. Kantning tanqidiy davrgacha bo'lgan ijodi. Uning tabiiy-ilmiy qarashlari. Kant «Sof aqlning tanqidi» asarining tizimi va mazmuni. Kant nazariy va amaliy aqlni tanqidi. Uning estetik nazariyasi. Kantning ijtimoiy-siyosiy qarashlari. Kant ta'limotining keyingi davrda G'arbiy Yevropa falsafasidagi taqdiri.
M3	Iogann Fixte falsafasi. Fixtning hayoti, ijodi va asarlari. Fixte falsafiy qarashlarining shakllanishida Kantning ta'siri. Uning sub'ektiv idealizmi. Fixte dialektikasi. Fixtning ijtimoiy qarashlari. Uning axloqiy qarashlari.
M4	Iosif Shellingning ilohiyot falsafasi Shelling hayoti, ijodi va asarlari. Shelling falsafasining shakllanishida Kantning ta'siri. Shellingning tabiat falsafasi. Uning dialektikasi. Shelling bilish nazariyasi. Ijtimoiy-siyosiy qarashlari. Shelling «San'at falsafasining mohiyati» haqida. Shelling falsafasida «Ilohiy bashorat» ta'limoti.
M5	Vilgelm Gegelning falsafiy tizimi. Gegel falsafiy ijodining asosiy davrlari va bosqichlari. Gegelning falsafiy sistemasi va uslubi. Gegel tabiat falsafasining asosiy xususiyatlari haqida. Gegelning mutloq ruh haqidagi ta'limoti. Gegelning ijtimoiy-siyosiy qarashlari. Gegel din, huquq va san'at falsafasi haqida. Gegel falsafa tarixchisi sifatida.
M6	Lyudvig Feyerbaxning antropologik falsafasi Feyerbaxning hayoti, ijodi va asarlari. Feyerbaxning antropologik falsafasi. Uning gnoseologik ta'limoti. Feyerbaxning Gegel falsafasini tanqidi. Ijtimoiy-siyosiy qarashlari. Feyerbax yangi muhabbat dini haqida. Uning axloqiy qarashlari.
M7	3 - bo'lim. Eng yangi davr G'arb falsafasi XIX - XX asr G'arbiy Yevropa mamlakatlarida ijtimoiy-siyosiy hayot, fan-texnika taraqqiyoti va ma'naviy madaniyatdagi o'zgarishlar, ularning falsafada aks etishi. XIX asrning ikkinchi yarmida noklassik falsafaning shakllanishi. Uning xususiyatlari va rivojlanish yo'nalishlari.
M8	Pozitivizmning vujudga kelishi. Ilk pozitivizm 4-soat Pozitivizmning shakllanishi va asosiy xususiyatlari. O.Kontning pozitivistik falsafasi. Dunyo va bilish haqidagi pozitivistik ta'limot; O.Kontning ijtimoiy-siyosiy konsepsiyasi. G.Spenserning qarashlari. Ijtimoiy-sotsiologik nazariyasi; Evolyutsiya va uning qonuniyati haqidagi ta'limoti. Birinchi pozitivizmning ahamiyati. J.Mill va mantiqdagi pozitivistik g'oyalar. (Seminarga) G'arb falsafasining «Hayot falsafasi» bilan boshqa ta'limotlarni qiyosiy tahlil qilish
M9	Neokantchilik Neokantchilikning ijtimoiy-tarixiy va g'oyaviy-nazariy asoslari, asosiy oqimlari va xususiyatlari. Neokantchilikning fiziologik yo'nalishi namoyandalari - O.Libman (1840-1914), G.Gelmols (1821-1894), F.A.Lange (1828-1875). F.A.Langenning «Ishchi masalasi»da ijtimoiy qarashlari.
M10	Neokantchilikning marburg maktabi namoyandalari G.Kogen (1842-1918), P.Natorp (1854-1924), E.Kassirer (1874-1945), G.Fayxinger (1852-1933). G.Kogen matematik tabiiyotshunoslik haqida. G.Kogenning «axloqiy sotsializmi». P.Natorp «aniq fanlarning mantig'i» haqida. E.Kassirer- fan tarixchisi. Uning simvolik shakllar falsafasi. Neokantchilikning ijtimoiy konsepsiyasi

M11	Empiriokrititsizm falsafasi Empiriokrititsizm falsafasining mohiyati. Empiriokrititsizmning xilma-xil ko'rinishlari. Empiriokrititsizm dasturining muhim tarkibiy qismi.
M12	Psoxoanaliz falsafasi Ruhiiy tahlil asoschisi Zigmund Freyd ta'limoti. Freyd nuqtayi nazaridagi ongsizlik.
M13	Germenevtika Germenevtikani nazariya sifatida shakllanishi. Shleyermaxerning germenevtik ta'limoti. Gadamerning germenevtik ta'limoti.
M14	Strukturalizm Strukturalizmning mohiyati. Strukturalizmning asosiy vakillari. Strukturali usulning bajariladigan ishlari. Strukturalizm dasturining eng muhim nuqtasi tilni belgilar tizimi sifatida tushunish.
M15	Farbiy Yevropa mamlakatlarida irratsionalizm. Artur Shopengauerning iroda falsafasi Farbiy Yevropa mamlakatlarida irratsionalizmning shakllanishi. Artur Shopengauer (1788-1860) - irratsional oqim namoyandasi. Dunyo - tassavur sifatida. Dunyo iroda sifatida. Shopengauer - Gegel falsafiy sistemasining tanqidchisi. Axloqiy pessimizmi. Buddizmga munosabati. Estetik qarashlari. San'at -bu irodaning namoyon bo'lishi. Ijtimoiy- siyosiy fikrlari. Shopengauer ijodining «hayot falsafasi»ga ta'siri.
M16	Fridrix Nitshe falsafasi «Hayot falsafasi»ning vujudga kelishi, uning ijtimoiy-tarixiy va g'oyaviy-nazariy asoslari hamda mohiyati. F.Nitshe dunyoqarashini shakllanishiga «Yunon mabudlarining» va afsonalarining ko'rstgan ta'siri. «Hayot» tushunchasi. «Komil inson» haqidagi ta'limot. «Hokimiyatga intilish» - insoniyat tarixini harakatga keltiruvchi kuch. F.Nitshe etikasi. Dinga bo'lgan munosabat. «Abadiy qaytish» to'g'risidagi afsona. Nitsshechilikning taqdiri.
M17	Osvald Shpenglerning tarix falsafasi Osvald Shpengler (1880-1936)ning hayoti va ijodiy faoliyati. Tarix falsafasi. Tarix - bu kechinmalar majmuasi. Tarixning davriyligi. Tarixiy taraqqiyot - bu yo'q narsa. Tarix - yopiq sistemadir. O.Shpenglerning ijtimoiy -siyosiy konsepsiyasi. «Yevropa quyoshining botishi» asari. Madaniyat va sivilizatsiya haqidagi fikrlari. Madaniyat ruhiyati va fatalizm (taqdir) to'g'risidagi qarashlari. Shpengler falsafasining g'arb ijtimoiy fikr taraqqiyotiga ta'siri.
M18	Anri Bergson intuitivizmi A.Bergson falsafiy ta'limotining ijtimoiy-tarixiy va g'oyaviy nazariy manbalari. «Hayot falsafasining» fransuzcha talqini. «Hayotiy jo'shqinlik» - evolyutsiyani harakatlantiruvchi kuch. Biologiyadagi mexanitsizm tanqidi, evolyutsiyaning asosiy yo'nalishlari to'g'risidagi fikrlari. A.Bergson falsafasida inson muammosi «Davomiylik» - insonning «hayotiy jo'shqinligining» namoyon bo'lishi sifatida: davomiylik ijodiy jarayon sifatida; davomiylik biologik vaqt sifatida; davomiylikning, xotira va intellektning inson hayotidagi roli. Instinkt va intellekt. «Intellektual intuitsiya» haqidagi ta'limot. A.Bergsonning hayotiy tarix falsafasi hamda ochiq jamiyat haqidagi qarashlari.
M19	Frensis Bredli falsafasi Angliyada mutloq idealizm oqimining vujudga kelishining ma'naviy-g'oyaviy asoslari. Mutloq idealizm namoyandalari Dj.Sterling (1820-1909), E.Kerd (1835-1908), T.X.Grin (1836-1882), F.Bredli (1846-1924). F.Bredlining ilk asarlarida Gegel falsafasiga bo'lgan munosabat. Formal mantiq tanqidi. F.Bredlining dialektika to'g'risidagi ta'limoti. Salbiy dialektika haqida. Reallik va

	mutloqlik. Mutloq idealizmning ijtimoiy konsepsiyasi. Davlat yaxlitlik sifatida. Mutloq idealizmning keyingi taqdiri. B.Bozanketning davlat haqida qarashlari.
	IV-semestr
M1	Pragmatizm (1-mavzu) Pragmatizmning ijtimoiy-tarixiy, nazariy-g'oyaviy asoslari. Amerika-pragmatizmning vatani. Charlz Pirs (1839-1914) - pragmatizm asoschisi. Bilish masalalarining qo'yilishi, «shubha-ishonch» ta'limoti. E'tiqodni mustahkamlash usullari. Haqiqat konsepsiyasi. Uilyam Djems (1842-1910) pragmatizmi. (2-mavzu) Falsafiy temperamentlar haqidagi ta'limot. Pragmatizm bahsli munozaralarni hal qilish uslubi sifatida. Bilishda «tajriba» va iroda ahamiyatining o'ziga xos taqini. Pragmatizm namoyondalarining ijtimoiy-axloqiy qarashlari. Pragmatizmning keyingi taqdiri.
M2	Syoren Kerkegorning ekzistensialistik falsafasi Syoren Kerkegor (1813-1855)ning xristianlik ruhida ekzistensialistik falsafasi. Inson muammosi qo'yilishi va hal etilishi. Shaxsning uch tipligi haqdagi fikrlari (estetik, axloqiy, diniy). Aqlning tanqidi. Gegel falsafasini tanqid. S.Kerkegor - chuqur shaxsiy xarakterga ega bo'lgan falsafa targ'ibotchisi. Falsafada «tanlash» muammosi. «Qo'rquv», «umidsizlanish», «qat'iyat» tushunchalarining ishlab chiqilishi. S.Kerkegor falsafasining XX asr ekzistensializmiga ta'siri.
M3	Germaniyada ekzistensializm (1-ma'ruza) Ekzistensializm falsafasining nazariy asoslari. E.Gusserning fenomenologik ta'limoti, uning nemis ekzistensializmi shakllanishi va rivojiga ta'siri. M.Xaydegger (1889-1955) ekzistensializmi. Borliq masalasi. fenomenologik uslub Inson, uning erkinligi masalasi, tanlash, o'lim oldidagi qo'rquv, yashash mas'uliyati. Til «borliq uyi» sifatida. K.Yaspers (1883-1969)ning ekzistensialistik qarashlari. (2-ma'ruza) Mavjudlik va ekzistensiya. Chegaraviy vaziyatlar, ularning turlari. Tarix falsafasi. «Shift» haqidagi fikrlari. Dinga bo'lgan munosabat. Nemis ekzistensializmining o'ziga xos tomonlari, boshqa oqimlarga ta'siri, hozirgi kundagi ahamiyati.
M4	Fransiyada ekzistensializm Fransiyada ekzistensializmning vujudga kelishi va rivoji, uning nazariy manbalari. J.P.Satr (1905 yilda tug'ilgan), uning fenomenologik borliq, «Borliq o'zida» va «o'zi uchun borliq» haqidagi fikrlari. Borliq va bo'shliq. Erkinlik masalasi. Tanlash va mas'uliyat. Dinga munosabati.
M5	A.Kamyu (1913-1960) falsafiy qarashlari evolyutsiyasi. Insonning tabiatdan va insonni boshqa insonlardan begonalashishi masalasi. Hayot mazmuni, absurdlik; umuminsoniy qadriyatlarning A.Kamyu ijodida salohiyatli o'rin egallashi. Dinga munosabati. Fransuz ekzistensializmining keyingi taqdiri.
M6	Neopozitivizm 4-soat Neopozitivizmning shakllanishi va rivoji. Falsafiy masalalarning ssientistik tarzda qo'yilishi. Mantiqiy tahlil falsafasi va verbalizatsiya masalasi. B.Rassel (1872-1970) ning diskripsiya haqidagi ta'limoti. Mantiqiy atomizm konsepsiyasi. Matematik mantiq nazariyasi. L.Vitgenshteyn (1889-1951) mantiq haqida. Yagona ilmiy-mantiqiy til yaratish to'g'risidagi ta'limoti.
M7	Freydizmda inson masalasi (1-ma'ruza) Psixanalitik oqimning vujudga kelishi. Z.Freydning (1856-1939) ijtimoiy-falsafiy qarashlari Z.Freyd insonning hirsy tabiati haqida. «Edip kompleksi» va libido

	tushunchalari. Z.Freydning dinga munosabati. K.Yung ta'limotida inson masalasi (2-ma'ruza) K.Yungning inson haqidagi mulohazalari va ularning Z.Freyd qarashidan farqi. Ruhiiy energiya haqidagi ta'limot. Psixologik tiplar.
M8	O'zbek falsafasi va uning takomil bosqichlari 4 soat «O'zbek falsafasi» tushunchasi. O'zbek falsafasining tarixiy ildizlari: Samarqand, Buxoro, Xorazm falsafasi, «Avesto falsafasi», «Movarounnahr falsafasi» yoki «Turkiston falsafasi». O'zbek falsafasi tushunchasi xalqimizning falsafiy tafakkuri, ongi va dunyoqarashining rivojlanish bosqichlari, tushuncha va kategoriyalari, ma'naviy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlarini ifodalaydigan qadimdan bugungi kungacha yetib kelgan ilmiy-falsafiy meros ekanligi. O'zbek falsafasi va xalqimizning ma'naviy qiyofasi. O'zbek falsafasi va barkamol avlodni tarbiyalash. O'zbek falsafasi va mustaqillik. O'zbek falsafasining yangilanish jarayoni. Falsafani yangi bosqichga ko'tarish ehtiyojlari
	V-semestr
M1	Qadimgi davr o'zbek falsafasi 4 soat Xalq og'zaki ijodi-falsafiy tafakkur sarchashmasi. Eng qadimgi o'zbek mifologiyasidagi afsonaviy qahramonlar: To'maris va Shiroq, Spitamen va Alp Er To'ng'a (Afrosiyob), O'g'iz Xon, Go'ro'g'li, Alpomish. Zardo'sht ta'limoti va «Avesto» falsafasi. Qadimgi turkiy bitiklar: To'nyuquq, Kul Tegin, Bilga Xoqon, Ungin, Moyun Chur, Uyuk Tarlak, Uyuq Tuman, Elegesh, Begra, Chako'l, Achur, Oltinko'l, Uybat va Irq bitiklari o'zbek falsafasining ilk sarchashmalari. Moniy va Mazdak ta'limoti.
M2	Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi (1-ma'ruza) Al-Xorazmiy, Farg'oniy, Imom Buxoriy, at-Termiziy, Forobiy, Abu Rayxon Beruniy, Ibn Sino, Zamaxshariy o'z davrining intellektual salohiyatini belgilovchi buyuk siymolar. Muhammad ibn Muso al-Xorazmiyning (783, Xorzm-850, Bag'dod) ilmiy dunyoqarashi va falsafiy tafakkuri. Xorazmiy falsafiy qarashlarida dialektik birlik va kurash qonunlarini namoyon bo'lishi. Xorazmiyning bebaho ilmiy -falsafiy ta'limotining muhim qirralari. Xorazmiy falsafasi va inson. Jamiyat istiqboli va taraqqiyotida ilm-fan va madaniyatning, odob-axloqning, islom dini va shariatning uyg'unligi masalalari. Ahmad ibn Muhammad Farg'oniy falsafasida olamning manzarasi masalasi. Farg'oniy ilmiy merosi va hozirgi zamon. Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi (2-ma'ruza) Abu Nasr ibn Muhammad ibn O'zluh Tarhon Forobiy (873 yilda Sirdaryo qirg'og'ida Farg' shahrida tug'ilgan). Uning «Falsafa manbalari», «Falsafani o'rganishdan avval nimalarni o'rganish lozim», «Falsafiy masalalar va ularga javoblar», «Aql haqida risola», «Fozil odamlar shahri» asarlarida falsafiy ta'limot xususiyatlari. Forobiyning musulmon olamida «Sharq Arastusi», «Ikkinchi muallim» deb atalishining sabablari. Forobiy falsafiy qarashlarida falsafiy tafakkur muammolari. Forobiy falsafasida aql tushunchasi. Forobiy va G'arb falsafasi. Forobiy falsafasida moddiy borliq va olam tushunchasi. Forobiy va bilish muammolari va metodlari. Forobiyning adolatli, fozilati jamiyat, davlatni desmokratik boshqarish to'g'risidagi falsafiy qarashlari. Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi (3-ma'ruza) Abu Rayxon Muhammad ibn Ahmad al-Beruniy (973-1048 yy) va uning tabiiy va ilmiy qarashlari. Beruniyning borliq to'g'risidagi g'oyalari bilan uning tabiiy-ilmiy qarashlari o'rtasidagi uzviylik. Beruniy dunyoqarashida bilish muammolari. Beruniy falsafasida jamiyat va inson masalalari. Abu Ali Ibn Sino (980 yilda Buxoro shahri yaqinidagi Afshona qishlog'i- 1037 yilda Hamadon shahri). Mutafakkir falsafiy qarashlarida aql muammolari. Ibn Sino ta'limotida «Vujudi vojib» g'oyasi. Ibn Sino

	falsafasida voqelikni bilish jarayoni in'ikos ta'limoti bilan bog'lashi. Ilm va axloq masalalari. Abulqosim Mahmud ibn Umar ibn Muhammad Zamaxshariy falsafa va ahloq ilmida buyuk g'oyalar yaratgan alloma. Zamaxshariy falsafasida mo'tadila mazhabi g'oyalarining ta'siri. Muta'fakkirning ilmning jamiyatdagi o'rni haqidagi qarashlari. Zamaxshariy falsafasida ijtimoiy hamkorlik va insonparvarlik g'oyalari.
M3	Tasavvuf falsafasi va uning xususiyatlari. Tasavvuf ta'limoti va dunyoni ilmiy tushunish masalalari. Ahmad Yassaviy(XI asrning 2-yarmida tug'ilgan-1166 (hijriy 561 yilda vafot etgan) diniy ahloqiy falsafasi va uning mohiyati. Najmiddiy Kubro (1154-1226 yy) tasavvufiy qarashlarining falsafiy jihatlari. Bahovuddin Naqshband (1318-1389) "Dilba yoru dast ba kor" shorining falsafiy talqini. Naqshbandiylik ta'limotida ixtiyoriy faqirlik masalalari.
M4	Islomiy madaniyat va milliy falsafiy tafakkur. (1-ma'ruza) Islom falsafasi va komil insonni shakllantirish muammolari. Islomda mas'haabchilik va ilohiyot masalalari. Islomdagi hanafiylik, ash'ariylik, jabariylik, qadariylik, sifatilylik, mo'rji'iylik va mu'tazililik kabi mazhaablar va ularning xususiyatlari. Diniy bag'rikenglik va dunyoviy bilimlar. Ismoiy al-Buxoriy(810.21.7, Buxoro-870.31.8.) ta'limotida inson ahloqi, odobi, ma'naviy kamolotiga doir ijtimoiy hodisalarning uyg'unligi. Islomiy madaniyat va milliy falsafiy tafakkur. (2-ma'ruza) A.-Termiziy (824-892 yy.) asarlarida ilm egallash, ota-ona va farzandlar o'rtasidagi munosabat, ularning haq-huquqlari, ta'lim-tarbiya, xulq-odob qoidalari, halollik, poklik, saxiylik, adolat, insof va boshqa insoniy qadriyatlar bayoni. Abu Mansur Moturudiy (mi.944 yilda vafot etgan) Moturudiy ta'limotida kalom falsafasi. Moturudiy qarashlarida Olloh, inson, imon, olam, ilm va aql masalalarining yetakchilik maqomi. Motrudiya maktabi musulmonlarning e'tiqodini tuzatuvchi oliy maskan ekanligi.
M5	Temuriylar davri falsafasi (1-ma'ruza) Amir Temur (1336-1405) ning "Temur tuzuklari" asari uning falsafiy qarashlarining majmui sifatida. Amir Temur va ilm-fan. Uning tasavvuf ta'limotiga munosabati. Muhammad Tarag'ay Ulug'bek (1394-1449) ning tabiiy-ilmiy va ijtimoiy-falsafiy qarashlarining uyg'unligi. Ulug'bek ta'limotida aql va ilmiy haqiqat masalalari. Komil inson va uni shakllantirish muammolari. Temuriylar davri falsafasi (2-ma'ruza) Nizomiddin Mir Alisher Navoiy (1441-1501) ijtimoiy-falsafiy qarashlarining majoziy xususiyatlari. Uning falsafasida zohiriylik va botiniylik masalalari. Alisher Navoiyning insonparvarlik g'oyalari. Muta'fakkirning adolat ilm-ma'rifat va ahloqiy qarashlarining falsafiy asoslari. Zahiriddin Muhammad Bobur (1483-1530 yy) Boburning tabiiy-ilmiy va falsafiy qarashlarining uyg'unligi. Bobur va Naqshbandiylik. Temuriylar davri falsafasi (3-ma'ruza) Sa'diddin Taftazoniy va Mir Sayyid Sharif Jurjoniyning falsafiy va mantiqiy qarashlari Sa'diddin Taftazoniyning tabiat haqidagi falsafiy qarashlari. Sabab va oqibat haqidaagi nazariyalari. S.Taftazoniyning "Taxzib al-mantiq va al-kalom" asaridagi axloqiy qarashlari. «S.Taftazoniyning bilish nazariyasidagi uch bosqich va mantiq ilmiga oid qarashlari. Jurjoniyning bilish nazariyasi va mantiqqa oid qarashlari. Temuriylar davri falsafasi (4-ma'ruza) Husayn Voiz Koshifiyning ijtimoiy ahloqiy qarashlari Kamoliddin Xusayn Voiz Koshifiy (taxminan 1440-1450-1505 yillar) ning axloq falsafasiga qo'shgan hissi. Uning adolat haqidagi g'oyalari. Koshifiyning "Axloqi Muhsiniy", "Futuvvatnomayi sultoni" risolalaridagi ijtimoiy-siyosiy, axloqiy

	ta'limotlari. Koshifiyning davlat va jamiyat haqidagi qarashlari. Davlar boshqaruvini ikkiga bo'lishi. Koshifiy shaxs axloqiy kamolotida yaxshi fazilatlarni egallashi lozimligi haqidagi qarashlari.
M6	XVI-XX asr boshlarida falsafiy tafakkur (1-ma'ruza) Yusuf Qorabog'iy (1565-1647) ning falsafiy qarashlari va uning xususiyatlari. Uning to'rt unsur borliqning asosi g'oyasi ruh va moddiylik o'rtasidagi munosabat masalasi. Yusuf Qorabog'iy falsafasida "tanosuh" nazariyasini (reinkarnatsiya), ya'ni ruhning bir tanadan ikkinchisiga ko'chib yurish ta'limotini inkor qilishi. Boborahim Mashrab (1640-1711yy) falsafasi va "Anal Haq" ta'limoti. (2-ma'ruza) Mashrab tasavvufiy qarashlarining o'ziga xos xususiyatlari. Mashrabning ijtimoiy-siyosiy va ahloqiy qarashlari talqini So'fi Olloyor qarashlarining ijtimoiy-axloqiy jihatlari.(3-ma'ruza) S.Olloyorning ijtimoiy-axloqiy qarashlari. Inson va uning hulqiy fazilatlari haqida bergan ko'rsatmalari.
M7	Mirzo Abdulqodir Bedil (1644-1721) falsafasi. (4-ma'ruza) "Vahtad ul vujud" oqimi tarafdori sifatida. Bedil asarlarida hamma narsaning asosida havo yotadi g'oyasining ifodalanishi. Mirzo Bedil falsafasida dunyoni bilish masalalari. Bedil falsafasida tanosuh g'oyalariga munosabat. Jadidlar dunyoqarashining falsafiy asoslari.
M8	Mustabid tuzum mafkurasi va O'zbekiston falsafasi Totalitar mafkuraning falsafaga ta'siri. Falsafiy ta'limotlarning zamon bilan hamnafasligi. Mustaqillik falsafasi va uning xususiyatlari. O'zbekiston falsafasining zamonaviy yo'nalishlari.
M9	Eng yangi davr xorijiy sharq falsafasi (1-ma'ruza) Jamoliddin Afg'oniy va Muhammad Abdo qarashlarida Islom reformatorligi g'oyasi. Musulmon islohotchiligi g'oyasi an'anaviy jamiyatning zamonaviylashtirish jarayonining ifodasi sifatida. Uning ma'rifatparvarlik bilan bog'liqligi. Al-Afg'oniyning diniy-falsafiy va siyosiy qarashlari. Afg'oniy tomonidan islomni yangilash g'oyasining targ'ib etilishi. Eng yangi davr xorijiy sharq falsafasi (2-ma'ruza) «Diniy islohotchilik harakati» Misr shayxi Muhammad Abdo talqinida. Muhammad Abdoning asosiy asarlari. Uning «Qur'on sharhi» asari. Abdo qarashlarida e'tiqod, aql va inson irodasi talqini. Uning taqdir haqidagi qarashlari. Uning Yevropa tajribasiga munosabati. Muhammad Abdoning Misr mufti sifatidagi faoliyati. Diniy islohotchilik fatvolari. Al-Azharni isloh etish harakatlari. i talqini.
VI semestr	
M1	Islom islohotchiligi. "Yangi kalom" Islohotchilik harakatining tarafdorlari. Musulmon islohonchiligi qoidalari. Xudo mavjudligining asoslanishi. "Yangi kalom" oqimining vakillari.
M2	Arab mantiqiy pozitivizmi, ekzistensializmi, personalizmi. Arab falsafasi XX asr mantiqiy pozitivizm vakili, Misrlik Zakii Najib Mahmudning hayoti va ijodi. Mahmud qarashlariga avstriya mantiq maktabining ta'siri. Zakii Najib Mahmud mantiqiy pozitivizmining uning «Mctafizika absurdi» (1951), «Mantiqiy pozitivizm» (1961), «Ilmiy falsafaga doir» (1962) asarlarida va «Zamonaviy tafakkur» (1962) jurnalida aks etishi. Mahmud qarashlarida «aql» va «ratsionallik» tushunchalar
M3	Abduraxmon Badaviyning arab ekzistensializmi. (1-ma'ruza) Badavi qarashlariga M.Xaydeggerning ta'siri. Tasavvufda ekzistensializm ildizlarining izlanilishi. O'lim masalasi. «Vaqt», «erkinlik», «intuitsiya» kategoriyalarining analizi.

	Abduraxmon Badaviyning arab ekzistensializmi. (2-ma'ruza) Fransuz personalizmining Muhammad Aziza Lahbaviy qarashlariga ta'siri. Muhammad Aziza Lahbaviyning «Realistik personalizm» g'oyasi. Muhammad Aziza Lahbaviyning bilish, jamiyat, sivilizatsiya haqidagi qarashlari.
M4	Zamonaviy Eron falsafasining ayrim masalalari. Ali Shariati – Eron inqilobi mafkurachisi. Shariatining panteistik g'oyalari va uning ontologiyasi. Unga G'arb falsafasi namoyandalarining ta'siri (Dekart, Toynbi va b.) Shariati antropologiyasi. Faylasuf va ilohiyotshunos Ali Shariat ta'limotida shiizmning zamonlashtirish (modernizatsiya). XX asrning 80 — yillarda Eronda ruxoniylar siyosiy aktivligining oshishi. Shia ruhoniylari - revolyutsiya va xokimiyat boshchilari. Shiit ruxoniylarining g'oyaviy — siyosiy holati. Oliy xokimiyat to'g'risidagi shiitlar ta'limoti. Eronning ijtimoiy — siyosiy xayotida shiit ruxoniylarining roli. Erondagi islom xokimiyatining falsafiy — siyosiy va diniy prinsiplari.
M5	Zamonaviy Hind falsafasi. Shri Aurobindo Gxosh qarashlari evolyutsiyasi. «Integralizm» - boshqaruvchi tamoyil. A.Gxosh ta'limotida aql tushunchasi. Rabindranat Tagor dunyoqarashi. Maxatma Gandining falsafiy-ahloqiy ta'limoti. Zo'ravonlikka qarshi konsepsiya. Sarvepalla Radhakrishnaning «Abadiy din» gumanistik tizimi. Djavaxarlal Neru dunyoqarashi
M6	Zamonaviy Xitoy falsafasi Xitoy ijtimoiy-falsafiy va siyosiy tafakkuri. Hozirgi zamon Xitoy tafakkuriga o'z hissasini qo'shgan mutafakkir olimlar va siyosiy arboblal Kann Yuvey, Lyan Sichao, Yan Fu, Xu Shi, Li Dachjao, Sun Yatsen qarashlarining mohiyati.
M7	Zamonaviy Shimoliy Koreya falsafasi “Chuchxe”ning asosiy qoidasi. Chuchxe qoidasining o'zak g'oyasi – “mustaqillik” yoki “o'z kuchiga tayanish. Chuchxe g'oyasi XX asrdagi eng buyuk kashfiyot deb e'lon qilinganligi.
M8	Zamonaviy Koreya Koreya va Yapon anneksiya nntellektual muhiti davrida falsafiy fikrlar. Turli mistik xarakterdagi yapon sektalarining jonlanishi. Koreyada pozitivizmning tarqalishi va uning konfutsiylik va buddizam bilan munosabati. Koreyaning 1953 yilgi ajralib chiqishidan so'ng taraqqiyoti. «Chuchxe» - shimoliy Koreya falsafasi. Janubiy Koreyada falsafaning rivojlanishi. An'naviylikni g'arb falsafasi doktrinalari bilan muvofiqlashtirishga urinish, (konfutsianstvo – pragmatizm, dzen- filosofiya Vitgenshteyna, koreyskaya filosofiya, sovremennoye ekologicheskoye mishleniye i.t.d.)
M9	Zamonaviy Yapon falsafasi. (1-ma'ruza) Tanab Madjim ta'limotida yaponiya kiot maktabi an'alarining davom ettirilishi. Uning tarix falsafasi. Kiot maktabining boshia namoyandalari Xatano Seyto, Vatsudzi Tetsedzo, Yanagida Kendzyuro ijodi. Ular ijodida tarix falsafasi, sotsial psixologiya, falsafa tarixi masalalari. Zamonaviy Yapon falsafasi. (2-ma'ruza) Mashhur yapon faylasufi Rayseku Teytaro Sudzuki ijodida g'arb va Sharq falsafasining qiyosiy o'rganilishi. Inoue Tetsudziro qarashlarida yapon millatparvarligi ideologiyasi. Yapon falsafasi tarixini o'rganilishida ilosofii Nagatoy Xirosining o'rni.
III. Mashg'ulotlar shakli: Seminar mashg'uloti	
I-semestr	
S1	Falsafa tarixi fan sifatida
S2	Qadimgi Sharqda falsafaning vujudga kelishi

S3	Qadimgi Misr va Bobildagi ilmiy bilim kurtaklari va mifologiyaning Qadimgi grek falsafasining shakllanishiga ta'siri.
S4	Qadimgi Hindistonda falsafiy fikrlarning yuzaga kelishi.
S5	Qadimgi Xitoyda falsafaning vujudga kelishi
S6	Qadimgi Yunonistonda falsafiy fikrlar. Ilk falsafa va naturfalsafaning shakllanishi
S7	Ioniya falsafasi. Milet maktabi falsafiy ta'limoti
S8	Geraklit falsafasi
S9	Italiya falsafasi. Pifagorchilar falsafiy ta'limoti
S10	Eley falsafiy maktabi Empedokl falsafasi
S11	Anaksagor falsafasi
S12	Sofistika.
S13	Sokrat falsafasi
S14	Mumtoz yunon falsafasi. Levkipp-Demokritning atomistik ta'limoti
S15	Platon falsafasi
S16	Aristotel falsafasi
S17	Aristotel falsafasi
S18	Ellin-Rumo davrida antik falsafa. Epikureizm
S19	Skeptitsizm. Stoitsizm. Neoplatonizm.
S20	Skeptitsizm. Stoitsizm. Neoplatonizm
II-semestr	
S1	O'rta asr g'arb falsafasining predmeti, ijtimoiy-g'oyaviy manbalari va xususiyatlari
S2	XIII asrda Yevropada sxolastika va falsafiy fikrlar rivoji
S3	Uyg'onish davri falsafasining shakllanishi va mohiyati Uyg'onish davri falsafasining xususiyatlari.
S4	Uyg'onish davri kosmologiyasi
S5	Uyg'onish davrida sotsiologik ta'limotlarning rivojlanishi (1-seminar)
S6	Uyg'onish davrida sotsiologik ta'limotlarning rivojlanishi (2-seminar)
S7	Yangi davr falsafasi XVII asr ilmiy inqilobi va uning falsafiy fikr rivojiga ta'siri
S8	XVIII asr ingliz falsafasi. Angliyada ijtimoiy-axloqiy ta'limotlar rivoji
S9	Jorj Berkli falsafasi
S10	Devid Yum falsafiy ta'limoti
S11	XVIII asr fransuz ma'rifatchiligi
S12	XVIII asr fransuz qomusshunoslarining falsafiy qarashlari (1-seminar)
S13	XVIII asr fransuz qomusshunoslarining falsafiy qarashlari (2-seminar)
S14	XVIII asr oxiri va xix asr boshida nemis falsafasi. Immanuel Kant
S15	Iogann Fixte falsafasi. Iosif Shellingning ilohiyot falsafasi
S16	Vilgelm Gegelning falsafiy tizimi. (1-seminar)
S17	Vilgelm Gegelning falsafiy tizimi. (2-seminar)
S18	Lyudvig Feyerbaxning antropologik falsafasi
S19	O'rta asrlar ingliz, faransuz, nemis falsafasining qiyosiy tahlili
III-semestr	
S1	XVIII asr fransuz qomusshunoslarining falsafiy qarashlari (1-seminar)
S2	XVIII asr fransuz qomusshunoslarining falsafiy qarashlari (2-seminar)
S3	XVIII asr oxiri va xix asr boshida nemis falsafasi. Immanuel Kant (1-seminar)
S4	XVIII asr oxiri va xix asr boshida nemis falsafasi. Immanuel Kant (2-seminar)
S5	Iogann Fixte falsafasi.
S6	Iosif Shellingning ilohiyot falsafasi
S7	Vilgelm Gegelning falsafiy tizimi.
S8	Lyudvig Feyerbaxning antropologik falsafasi
S9	Eng yangi davr G'arb falsafasi

S10	Pozitivizmning vujudga kelishi. Ilk pozitivizm
S11	G'arb falsafasining "Hayot falsafasi" bilan boshqa ta'limotlarni qiyosiy tahlil qilish
S12	Neokantchilik
S13	Neokantchilikning marburg maktabi namoyandalari
S14	Empiriokrititsizm falsafasi
S15	Psoxoanaliz falsafasi
S16	Germenevtika
S17	Strukturalizm
S18	Farbiy Yevropa mamlakatlarida irratsionalizm. Artur Shopengauerning iroda falsafasi
S19	Fridrix Nitsshe falsafasi
S20	Osvald Shpenglerning tarix falsafasi
S21	Anri Bergson intuitivizmi (1-seminar)
S22	Anri Bergson intuitivizmi (2-seminar)
S23	Frensis Bredli falsafasi
IV-semestr	
S1	Pragmatizm (1-mavzu)
S2	Uilyam Djems (1842-1910) pragmatizmi. (2-seminar)
S3	Syoren Kerkegorning ekzistensialistik falsafasi
S4	Germaniyada ekzistensializm (1-seminar)
S5	K. Yaspers (1883-1969)ning ekzistensialistik qarashlari. (2-seminar)
S6	Fransiyada ekzistensializm
S7	A. Kamyu (1913-1960) falsafiy qarashlari evolyutsiyasi.
S8	Neopozitivizm (1-seminar)
S9	Neopozitivizm (2-seminar)
S10	Freydizmda inson masalasi (1-seminar)
S11	K. Yung ta'limotida inson masalasi (2-seminar)
S12	O'zbek falsafasi va uning takomil bosqichlari (1-seminar)
S13	O'zbek falsafasi va uning takomil bosqichlari (2-seminar)
V-semestr	
S1	Qadimgi davr o'zbek falsafasi (1-seminar)
S2	Qadimgi davr o'zbek falsafasi (2-seminar)
S3	Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi (1-seminar)
S4	Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi (2-seminar)
S5	Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi (3-seminar)
S6	Tasavvuf falsafasi va uning xususiyatlari.
S7	Tasavvuf falsafasi va uning xususiyatlari
S8	Islomiy madaniyat va milliy falsafiy tafakkur. (1-seminar)
S9	Islomiy madaniyat va milliy falsafiy tafakkur. (2-seminar)
S10	Temuriylar davri falsafasi (1-seminar)
S11	Temuriylar davri falsafasi (2-seminar)
S12	Temuriylar davri falsafasi (3-seminar)
S13	Temuriylar davri falsafasi (4-seminar)
S14	XVI-XX asr boshlarida falsafiy tafakkur
S15	Boborahim Mashrab (1640-1711yy) falsafasi va "Anal Haq" ta'limoti.
S16	So'fi Olloyor qarashlarining ijtimoiy-axloqiy jihatlari.
S17	Mirzo Abdulqodir Bedil (1644-1721) falsafasi.
S18	Mustabid tuzum mafkurasi va O'zbekiston falsafasi
S19	Eng yangi davr xorijiy sharq falsafasi (1-seminar)
S20	Eng yangi davr xorijiy sharq falsafasi (1-seminar)

VI-semestr	
S1	Islom islohotchiligi. "Yangi kalom"
S2	Islom islohotchiligi. "Yangi kalom"
S3	Arab mantiqiy pozitivizmi, ekzistensializmi, personalizmi.
S4	Arab mantiqiy pozitivizmi, ekzistensializmi, personalizmi.
S5	Abduraxmon Badaviyning arab ekzistensializmi
S6	Abduraxmon Badaviyning arab ekzistensializmi.
S7	Zamonaviy Eron falsafasining ayrim masalalari.
S8	Zamonaviy Hind falsafasi.
S9	Zamonaviy Hind falsafasi.
S10	Zamonaviy Xitoy falsafasi
S11	Zamonaviy Xitoy falsafasi
S12	Zamonaviy Shimoliy Koreya falsafasi
S13	Zamonaviy Janubiy Koreya
S14	Zamonaviy Yapon falsafasi.
S15	Zamonaviy Yapon falsafasi.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular
"Falsafa tarixi"

fanibo'yichama'ruza mashg'ulotlaribo'yichamustaqilishlarningkalendartematikrejas	
№	Mavzu nomi
1.	Qadimgi Sharqda falsafaning vujudga kelishi
2.	Qadimgi Misr va Bobildagi ilmiy bilim kurtaklari va mifologiyaning Qadimgi grek falsafasining shakllanishiga ta'siri.
3.	Qadimgi Hindistonda falsafiy fikrlarning yuzaga kelishi.
4.	Qadimgi Xitoyda falsafaning vujudga kelishi
5.	Qadimgi Yunonistonda falsafiy fikrlar. Ilk falsafa va naturfalsafaning shakllanishi
6.	Ioniya falsafasi. Milet maktabi falsafiy ta'limoti
7.	Geraklit falsafasi
8.	Italiya falsafasi. Pifagorchilar falsafiy ta'limoti
9.	Eley falsafiy maktabi Empedokl falsafasi
10.	Anaksagor falsafasi
11.	Sofistika.
12.	Sokrat falsafasi
13.	Mumtoz yunon falsafasi. Levkip-Demokritning atomistik ta'limoti
14.	Platon falsafasi
15.	Aristotel falsafasi
16.	Ellin-Rumo davrida antik falsafa. Epikureizm
17.	Skeptitsizm. Stoitsizm. Neoplatonizm.

18	O'rta asr g'arb falsafasi Sxolastika. Realizm va nominalizm o'rtasidagi baxs.
19	XIII asrda Yevropada sxolastika va falsafiy fikrlar rivoji
20	Uyg'onish davri falsafasining shakllanishi va mohiyati Uyg'onish davri falsafasining xususiyatlari.
21	Uyg'onish davri kosmologiyasi
22	Uyg'onish davrida sotsiologik ta'limotlarning rivojlanishi
23	Yangi davr falsafasi XVII asr ilmiy inqilobi va uning falsafiy fikr rivojiga ta'siri
24	XVIII asr ingliz falsafasi. Angliya dajimoiy-axloqiy ta'limotlar rivoji
25	Jorj Berkli falsafasi
26	Devid Yum falsafiy ta'limoti
27	XVIII asr fransuz ma'rifatchiligi
28	XVIII asr fransuz qomusshunoslarining falsafiy qarashlari
29	XVIII asr oxiri va xix asr boshida nemis falsafasi. Immanuel Kant
30	Iogann Fikse falsafasi. Iosif Shellingning ilohiyot falsafasi
31	Vilgelm Gegelning falsafiy tizimi.
32	Lyudvig Feyerbaxning antropologik falsafasi
33	Eng yangi davr G'arb falsafasi
34	Pozitivizmning vujudga kelishi. Ilk pozitivizm
35	Neokantchilik
36	Neokantchilikning marburg maktabi namoyandalari
37	Farbiy Yevropa mamlakatlarida irratsionalizm. Artur Shopenhauerning iroda falsafasi
38	Fridrix Nitshe falsafasi
39	Osvald Shpenglerning tarix falsafasi
40	Anri Bergson intuitivizmi
41	Frensis Bredli falsafasi
42	Pragmatizm
43	Syoren Kerkegorning ekzistensialistik falsafasi
44	Germaniyada ekzistensializm
45	Fransiyada ekzistensializm
46	Neopozitivizm
47	Freydizmda inson masalasi
48	O'zbek falsafasi va uning takomil bosqichlari

49	Qadimgi davr o'zbek falsafasi
50	Ilk o'rta asrlar (uyg'onish davri) falsafasi
51	Tasavvuf falsafasi va uning xususiyatlari.
52	Islomiy madaniyat va milliy falsafiy tafakkur.
53	Temuriylar davri falsafasi
54	XVI-XX asr boshlarida falsafiy tafakkur
55	Mustabid tuzum mafkurasini va O'zbekiston falsafasi
56	O'rta asr Sharq falsafasi ratsionalizmining mohiyati.
57	Vatanimizdagi ilk o'rta asrlar falsafasi.
58	Mustaqillik falsafasi va uning xususiyatlari.
59	O'zbek falsafasining zamonaviy yo'nalishlari.
60	O'zbek falsafasining takomil bosqichlari.

V. "Falsafatarixi"fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Markaziy Osiyo mutafakkirlarining Vatan va jahon madaniyati, falsafasi fanining rivojlanishidagi hissi, o'rini ma'naviy-mafkuraviy qurollantirish ularni faylasuflarni falsafiy konsyepsiyalarining mazmuni, uning o'z-o'zini tashkil etishi, moddiylik va ma'naviylik tushunchasi, uning mohiyati singari noan'anaviy fikrlashga ko'maklashish antik davr, o'rta asrlar va yangi davr falsafiy bilimlarini rivojlanishi va ularning hozirgi ijtimoiy-gumanitar bilimlar haqida *tasavvurga ega bo'lishi*.

Talabalar falsafiy fikr taraqqiyoti jarayonini yaxlit tarzda tasavvur qila olishi, ayni paytda, turli xil falsafiy oqimlar, yo'nalishlar, ta'limotlarning mohiyatini tushunib yetishi, ularning ilmiy qadr-qimmatini va bugungi kun uchun ahamiyatini to'g'ri baholay olishi zarur. *bilishi va ulardan keng foydalana olish f ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*;

Borliqning shakllari, inson borliqning o'ziga xos xususiyatlari, ma'naviy borliq: individuallashtirilgan va ob'ektivlashtirilgan borliq, ijtimoiy borliq, virtual borliq, olamning paydo bo'lishi va evolyusiyasi, er tarixi, insonning paydo bo'lishi va evolyusiyasi, tirik tabiat yoki hayotning paydo bo'lishi, hayotning paydo bo'lishi haqidagi falsafiy optimizm, jonli narsalarning o'ziga xos xususiyatlari muammolar bo'yicha bilimlar, yechimlar qabul qilish *malakasiga ega bo'lishi kerak*.

3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • "Falsafa tarixi" fanidan talabalar, ushbu davrda tarixiy tadqiqotlar ko'lami, davrning o'z dolzarb muammosini tadqiqotlarning metodologik asoslari haqida <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; • Talaba "Falsafa tarixi" fanining alohida fan sifatida mavqeiga ega bo'lishi, o'rganilayotgan davr va bugungi kun tarix fanining dolzarb muammolarini to'g'ri talqin qilish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>. Talaba o'zlashtirayotgan fan bo'yicha egallagan bilimlarini tahlil qilish to'plangan tarixiy tajribani ilmiy va pedagogik amaliyotda samarali qo'llash <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

	• ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • munozara, • o'z-o'zini nazorat. • "Aqliy hujum", • "Muammo"; • Krossvord • Annogrammalar Ko'chma dars mashg'ulotlari
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	ASOSIY ADABIYOTLAR: Yo'ldoshev S., Usmonov M, Karimov R. Qadimgi dunyo va O'rta asr G'arbiy Yevropa falsafasi. T., Sharq, 2003 y. Yo'ldoshev S., Ro'zmatova G, Qobulniyozova G. va boshqalar. Yangi va eng yangi davr G'arbiy Yevropa falsafasi. – Toshkent, Sharq. 2002. Karimov S.- Sharq ijtimoiy tafakkuri tarixidan. T., O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. 2016. Skirbekk G., Gile N. Falsafa tarixi. –Toshkent, Sharq. 2002. Sharq falsafasi-Toshkent, Sharq. 2006. Qiyomiddin Nazarov . O'zbek falsafasi. O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. Toshkent., 2013 QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR: G'arb falsafasi -Toshkent, Sharq. 2004. Jaxon falsafasi- Toshkent, Falsafa va huquq, 2004. Istoriya filosofii. - M.: 1998. Kamyu A. Buntuyushiy chelovek. - M.: 1992. Rassel B. Mudrost Zapada. M. 1998. Sartr J.P. Filosofskiy pesi. - M.: 1997. Yaspers K. Vsemirnaya istoriya filosofii. - M.: 1996. 7Yung K. Psixologicheskoye tipi. - M.: 1999. Fromm E. Imet ili bit. - M.: 1990. Nittsche F. Sochineniya v dvux tomax. - M.: Misl, 1990. Shpengler O. Zakat Yevropi. - M.: Misl, 1993. Shopengauer A. Aforizmi jiteyskoy mudrosti. - M.: Interbuk, 1990. Yo'ldoshev S. Antik falsafa. T. 1999. Zotov A.F. Melvil Yu.K. Burjuaznaya filosofiya seredini XIX - nachala XX veka. - M.: Visshaya shkola, 1988. Zotov A.F. Sovrimennaya Zapadnaya filosofiya - M.: Visshaya shkola, 2000. Karimov S. Sharq ijtimoiy tafakkurining ilk manbalari. T., „Navro‘z“, 2017. AXBOROT MANBALARI (SAYTLAR): www.lex.uz, www.ziyounet.uz, www.gov.uz, www.usaid.gov, www.faylasuf.uz, http://www.intencia.ru, http://www.anthropology.ru, http://www.filosofia.ru, http://www.falsafa.dc.uz, http://www.phenomen.ru, http://www.lib.ru/FILOSOFO O'zbekiston Respublikasi Hukumati rasmiy veb sayti www.gov.uz
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv uslubiy Kengashining 2024 yil “ ” dagi 1-son bayonnomasi bilan ma’qullangan.

8.	Fan/modul uchun mas'ul: X.U.Samatov– Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti, Falsafa va milliy g'oya kafedrası dotsenti
9.	Taqrizchilar: L.Jo'rayev – Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti Falsafa va milliy g'oya kafedrası dotsenti (ichki) O.G'aybullayev– Samarqand chet tillar instituti, Ijtimoiy fanlar kafedrası professori (tashqi)

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ijbuyrug'iasosida
Fandasturlarivamustaqilta'limtopshiriqlariniishlabchiqishgama'sulishchi guruhi:

Rais – M.Normamatova

Falsafa va milliy g'oya kafedra mudiri

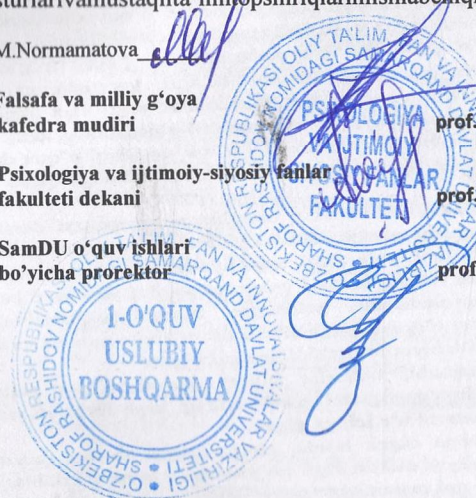
prof. A.Samadov

**Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar
fakulteti dekani**

prof. A.Q. Aymatov

SamDU o'quv ishlari bo'yicha prorektor

prof. A.Soleev

**Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya
va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Falsafa va milliy g'oya" kafedrasida
o'tiladigan "Falsafa tarixi" fanidan tuzilgan fan dasturiga**

TAQRIZ

Ushbu fan dasturi oliy ta'lim tizimida bakalavir bosqichi talabalari uchun o'tiladigan "Falsafa tarixi" fanining mazmuni va o'tilishi tartibini, talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar hajmini belgilab beradigan rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi. O'quv dasturi tegishli vazirliklar qoshidagi ilmiy-metodik kengashlar yoki tegishli oliy ta'lim muassalari kengashlari tomonidan tasdiqlanadi. Fan bo'yicha tuzilgan o'quv dasturi fanning maqsadi, vazifalari, o'quv fani mazmunining qisqa bayoni, talabalarning bilimi va ko'nikmalariga qo'yiladigan talabalar singari bir qator qisimlardan iborat. Xususan o'quv fanning maqsad va vazifalarini belgilab berish o'quv dasturining muhim belgisidir. Chunki aynan shu narsa yaratiladigan o'quv darsligi muallifga muayyan nuqtai nazarni tanlash, o'qituvchiga esa pedagogik mo'ljalini to'g'ri belgilash imkonini beradi. Ta'lim amaliyotida o'quv dasturi yaratishning konsentrik (markazlashgan) hamda tizimli usullari bor. Konsentrik yo'l bilan tuzilgan o'quv dasturlari ta'limning mazmuni yoki o'quv materiallari o'qitishning keng bosqichda yuksakroq darajada takrorlash ko'zda tutiladi. Tizimli usuldagi o'quv dasturlarida o'quv materiallari fan mantig'iga muvofiq soddadan murakkabga qarab ketma-ket joylashtiriladi.

Ta'limning o'quv dasturi tomonidan belgilangan mazmuni darslik, o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurol va metodik tavsiyalarda to'la namoyon bo'ladi. Dasturda "Falsafa tarixi" fani yo'nalishi xususiyatlarini hisobga olgan holda ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlari uchun mavzular va ularni bayon etish uchun zarur ko'rsatma va tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, fanni o'qitish natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda asosiy qo'shimcha adabiyotlar batafsil bayon etilgan.

Dastur fanning mazmuni, talabalar bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yilgan talabalar, bo'lajak pedagoglarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy tushunchalarni o'z ichiga olgan.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, ushbu o'quv dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan bunday o'quv dasturlariga qo'yiladigan barcha talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni tegishli ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun ta'lim jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

**SamDU Falsafa va milliy g'oya kafedrasida
dotsenti L.Djurayev**

**Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya
va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Falsafa va milliy g'oya" kafedrasida
o'tiladigan "Falsafa tarixi" fanidan tuzilgan fan dasturiga**

TAQRIZ

Ushbu fan dasturi oliy ta'lim tizimida bakalavir bosqichi talabalari uchun o'tiladigan "Falsafa tarixi" fanining mazmuni va o'tilishi tartibini, talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar hajmini belgilab beradigan rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi. O'quv dasturi tegishli vazirliklar qoshidagi ilmiy-metodik kengashlar yoki tegishli oliy ta'lim muassalari kengashlari tomonidan tasdiqlanadi. Fan bo'yicha tuzilgan o'quv dasturi fanning maqsadi, vazifalari, o'quv fani mazmunining qisqa bayoni, talabalarning bilimi va ko'nikmalariga qo'yiladigan talabalar singari bir qator qisimlardan iborat. Xususan o'quv fanning maqsad va vazifalarini belgilab berish o'quv dasturining muhim belgisidir. Chunki aynan shu narsa yaratiladigan o'quv darsligi muallifga muayyan nuqtai nazarni tanlash, o'qituvchiga esa pedagogik mo'ljalini to'g'ri belgilash imkonini beradi. Ta'lim amaliyotida o'quv dasturi yaratishning konsentrik (markazlashgan) hamda tizimli usullari bor. Konsentrik yo'l bilan tuzilgan o'quv dasturlari ta'limning mazmuni yoki o'quv materiallari o'qitishning keng bosqichda yuksakroq darajada takrorlash ko'zda tutiladi. Tizimli usuldagi o'quv dasturlarida o'quv materiallari fan mantig'iga muvofiq soddadan murakkabga qarab ketma-ket joylashtiriladi.

Ta'limning o'quv dasturi tomonidan belgilangan mazmuni darslik, o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurol va metodik tavsiyalarda to'la namoyon bo'ladi.

Dasturda "Falsafa tarixi" fani yo'nalishi xususiyatlarini hisobga olgan holda ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlari uchun mavzular va ularni bayon etish uchun zarur ko'rsatma va tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, fanni o'qitish natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda asosiy qo'shimcha adabiyotlar batafsil bayon etilgan.

Dastur fanning mazmuni, talabalar bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yilgan talabalar, bo'lajak pedagoglarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy tushunchalarni o'z ichiga olgan.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, ushbu o'quv dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan bunday o'quv dasturlariga qo'yiladigan barcha talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni tegishli ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun ta'lim jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

**Samarqand chet tillar instituti, Ijtimoiy fanlar kafedrasida
professori G'aybullayev O**

